

Εθνογραφία: Διαμορφώνοντας το σύγχρονο πεδίο

Ενότητα 4: Εθνογραφείν ΙΙ: Οι
Σημειώσεις Πεδίου
Πηνελόπη Παπαηλία

ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΉΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞ. 2014-5

ΜΑΘΗΜΑ ΣΥΝΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ του τομέα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας

Πολλαπλότητα των εθνογραφικών μεθόδων

- συνέντευξη -- ή συζήτηση / διάλογος (πιο αμοιβαίο, συνεργατικό μοντέλο)
- σημειώσεις πεδίου - «συμμετοχική παρατήρηση» (participant-observation)
- αρχειακή έρευνα

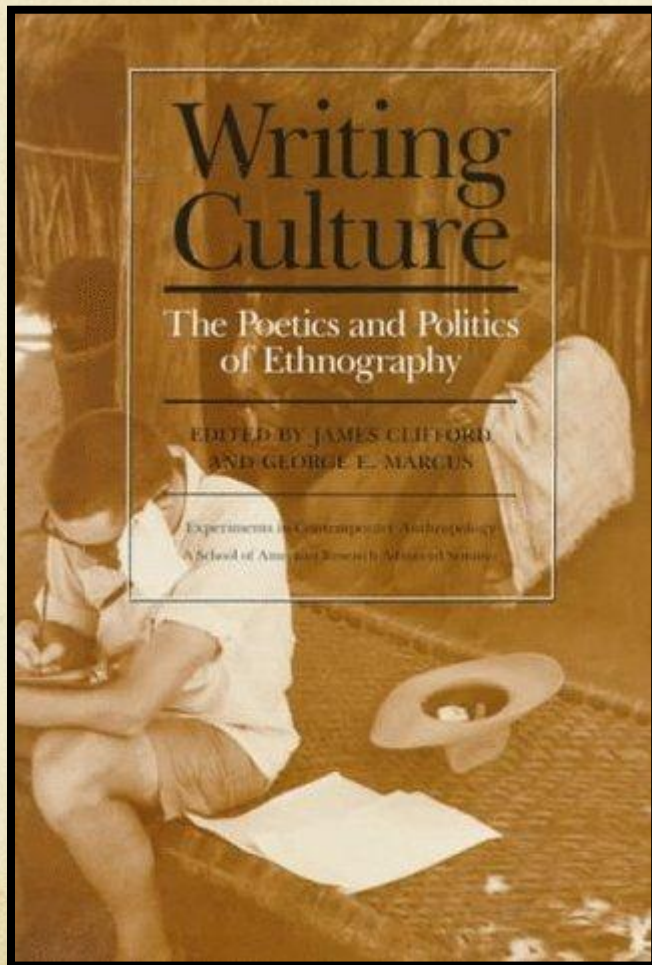
[ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ]

- Υλικότητα ως ντοκουμέντο – «παραδοτέο» (δημόσιο αρχείο – τεχνολογία)
- Πρόσωπο-με-πρόσωπο επαφή = αυθεντικότητα = «being there», κάνοντας «επαφή» (με τον «Άλλο»)
- Ενισχύει την ιδεολογία της «αυτονομίας» του «ατόμου» που μέσω συνέντευξης συνδέει το προσωπικό του κόσμο με το δημόσιο
- Συνέντευξη ένα συγκεκριμένο πολιτισμικό είδος επικοινωνίας– vs. «τοπικά» κανάλια επικοινωνίας
- «Κουλτούρα της συνέντευξης» (δημοσιογραφία, ψυχανάλυση) = τις θεωρούμε σημαντικές για την κατανόηση της ζωής μας (σημαντική γνώση, «αλήθειες», «θεραπεία», εξομολόγηση)

Διεύρυνση της έννοιας του «αρχείου» και του «πεδίου»

- ποπ κουλτούρα, ειδησεογραφία, μπλογκόσφαιρα
- ειδικευμένες συζητήσεις, αρθρογραφία
- κοινωνικά δίκτυα & «σχόλια»!!!
- *τεχνικές*; υπομνηματισμός (annotation), δημιουργία βάση δεδομένων- συλλογή και επιμέλεια πηγών (curation)

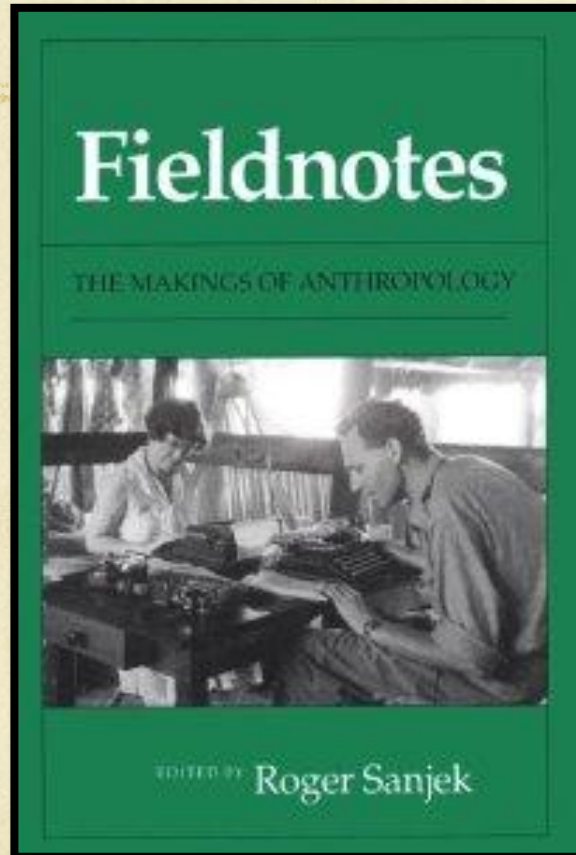
Αναστοχαστική στροφή

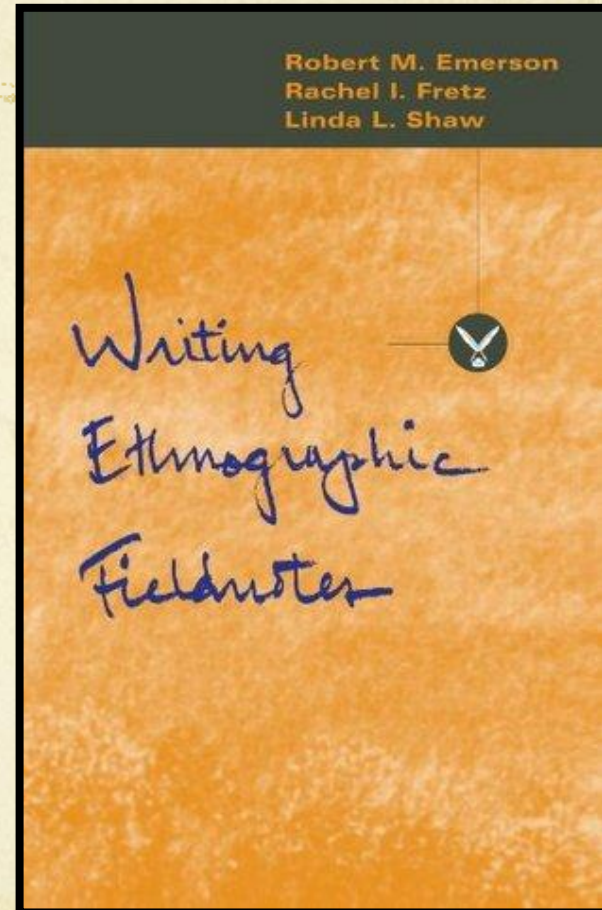
- Τι κάνει ο εθνογράφος [sic];
- **Γράφει.**

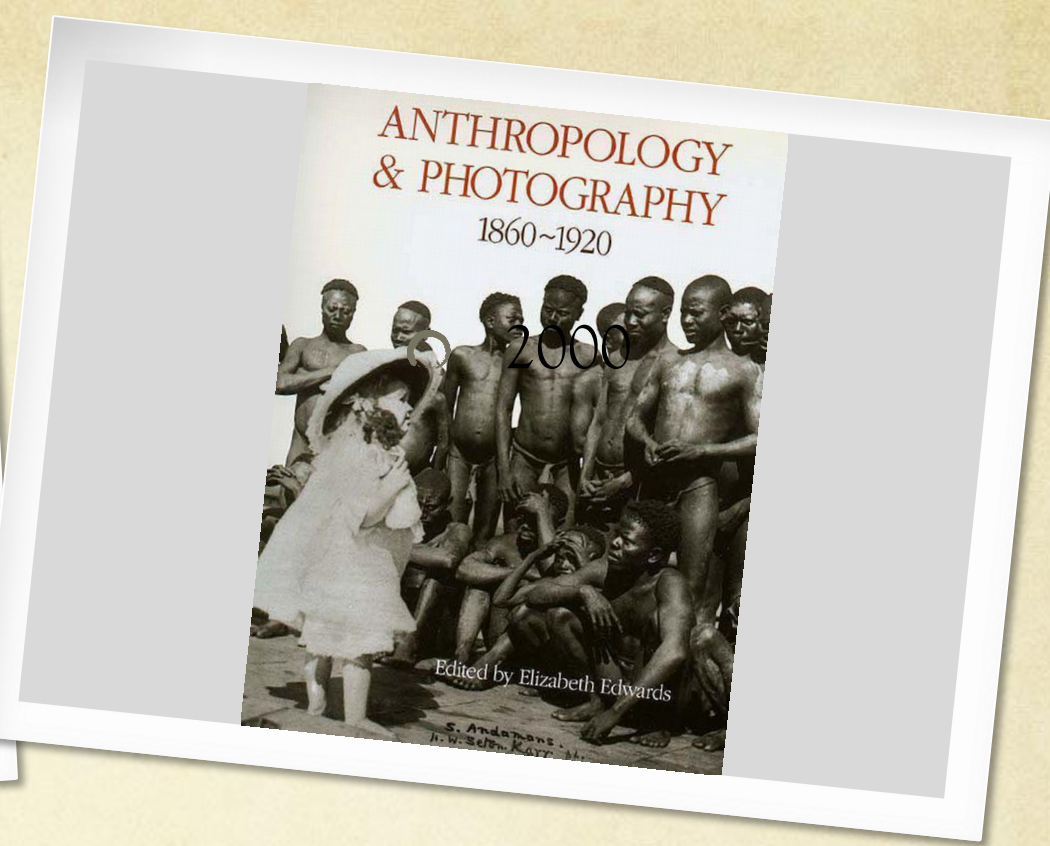
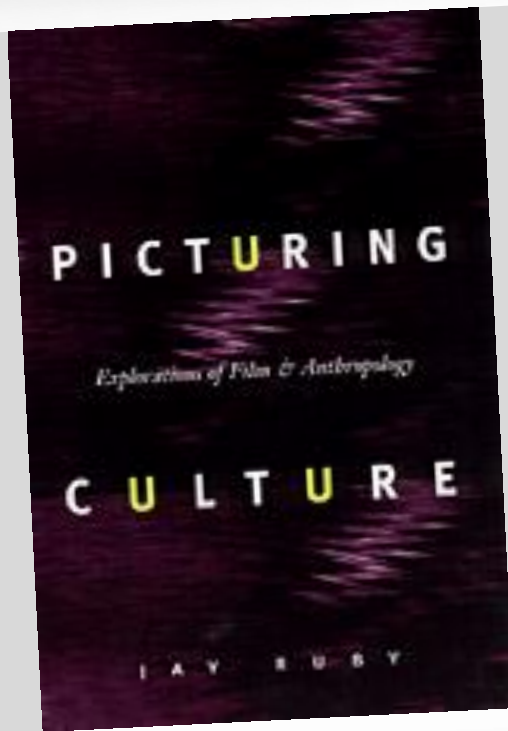
Clifford Geertz (1973) -
ερμηνευτική στροφή

1990

1995

λογοκεντρική έμφαση – καθυστερημένη εκτίμηση του ρόλου των οπτικών τεχνολογιών στην ανθρωπολογία
Εθνογραφικός ρεαλισμός όμως κατά πολύ ένας οπτικός ρεαλισμός

If the parents are still alive,
they will ~~will~~ give her a small
daughter, if there is one, or
search for a suitable wife
among their relatives.

Dating could take a maker
only if ^{his name} ΝΙΜΑΑ ΧΕΤΙΣ agreed &
wrote, - disclaiming any right
to the property.
If Νιμαα ΧΕΤΙΣ = DATING

Μέσο προς (ανώτερο) σκοπό;

- «Πίσω». «πριν» από την «κλειστή», επεξεργασμένο κείμενο της μονογραφίας
- «Χειροποίητα» κείμενα
- Υβριδικά κείμενα
- Μυστικότητα
“Living with fieldnotes”
(ένα είδος ντροπής)

one and one grand, one hand
with. These mixed up with
water, then they get a little
red with stick, flat
like in night had hand
with. hand 7 cans at
bedside, spoon. One coil
built on top of mother.
The only flat - band -
2 days & day. ST hand on
top of hand / hand put
the hand in ground. ST hand put

«Επικίνδυνα» & «Παράξενα» κείμενα

- η διάκριση αντικειμενικής – υποκειμενικής γνώσης αμφισβητείται
- αμφίσημη απεύθυνση – ποιο το κοινό τους;
- θραύσματα, μη-γραμμική αφήγηση
- πολλαπλότητα των οπτικών , αντιφάσεις, πολυφωνία
- αναδυόμενη διάσταση του πεδίου - καθημερινότητα/ επανάληψη/ το εφήμερο - ενδεχομενικότητα , κρίση
- «σκέφτομαι καθώς γράφω»

Τι είναι οι σημειώσεις πεδίου αν αμφισβητείται το πεδίο (ως διακριτό χρονότοπο);

-“being in the field ... need not involve any traveling at all: it sometimes involves simply a **shifting of attention** and of **sociable connection within one’s own habitual milieus**.
- From this perspective, **the “field” is not so much a place** as it is a particular relation between oneself and others, involving a difficult combination of **commitment** and **disengagement, relationship** and **separation**» (Lederman 1990, 88)

«ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ»

- πεδίο = οριοθετημένος χρονότοπος
- «ψάχνουμε εντατικά «ΕΝΤΟΣ»

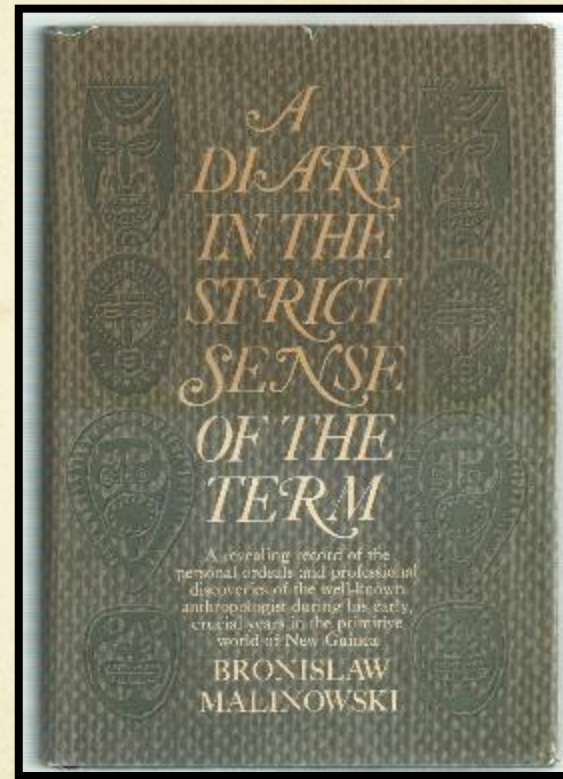
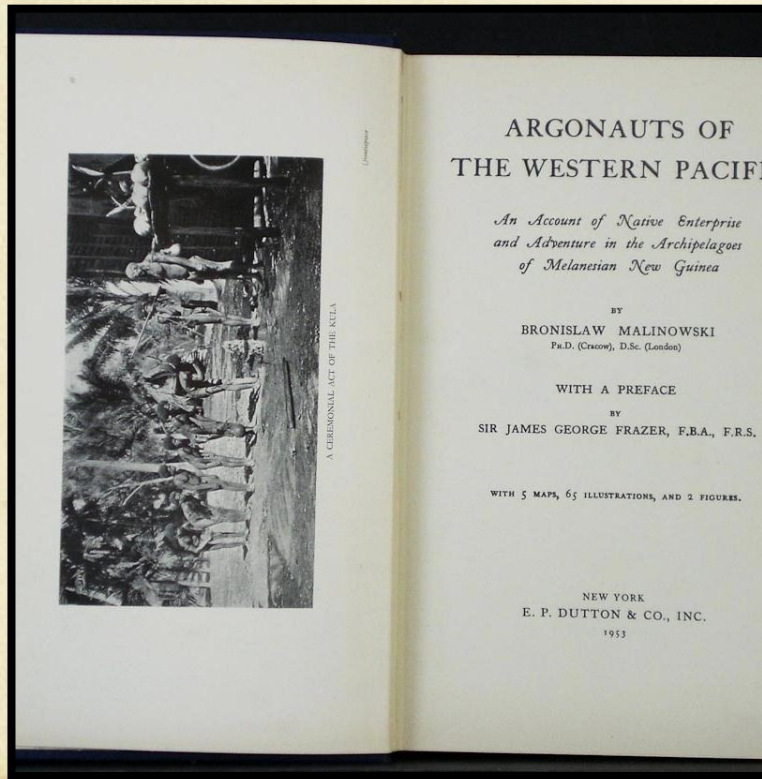

- **Η διαδικασία παραγωγής των σημειώσεων διαμορφώνει το πεδίο**
- Προκύπτουν από τη μετατόπιση προσοχής & την τροποποίηση κοινωνικών σχέσεων

Δεδομένα vs. προσωπική αφήγηση

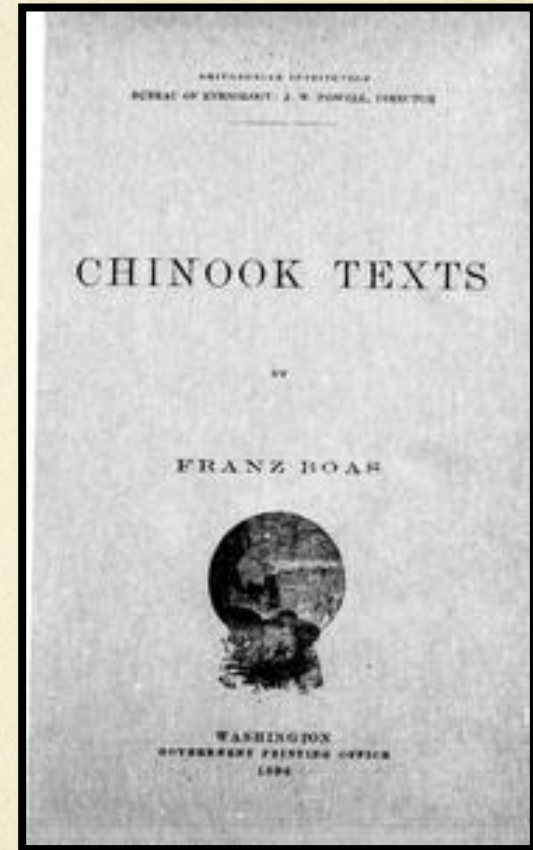
Συμπεράσματα (για τους Άλλους)

Υποκειμενική αντίληψη - εμπειρία (ανθρωπολόγος-συνομιλητές)

Αρχείο για τους «λαούς χωρίς ιστορία/γραφή»

- **Corpus Inscriptionum = «documents of native mentality» (Malinowski)**
- Παραγωγή υλικό - υλικότητα
- Καταγραφή/ «συλλογή» από χαρακτηριστικά αφηγήματα, συνθήματα, μαγικές συνταγές
- (όπως λαογραφικές συλλογές από παραμύθια, παροιμίες, λαϊκά τραγούδια)

A Diary in the Strictest Sense of the Term (1967)

Tuesday, 4.24 [1918]. Last night and this morning looked in vain for fellows for my boat. This drives me to a state of white rage and hatred for bronze-colored skin, combined with depression, a desire to "sit down and cry," and a furious longing to "get out of this." For all that, I decide to resist and work today—"business as usual"—despite everything. In the morning, after writing the diary and a letter, I went to the village to interview the policeman, then went to Okina'i and met Ginger and Co. [Hiai] offered to take me to Sinaketa. Still shaking with anger. After lunch went to Kaulaka to take pictures. Then to the beach; clear afternoon with one enormous white cumulous cloud casting strong reflections on the seas, the thickets of bushes grown together with the rock on the crests of the pandanus. I did not think of the niggers or the work, I was still depressed by everything that had happened. I thought a little about tomorrow's mail, which as I supposed, was waiting for me at Sinaketa. Turned in early.

12.27 [1917]. As for ethnology: I see the life of the natives as utterly devoid of interest or importance, something as remote from me as the life of a dog. During the walk, I made it a point of honor to think about what I am here to do. About the need to collect many documents. I have a general idea about their life and some acquaintance with their language, and if I can only somehow "document" all this, I'll have valuable material. Must concentrate on my ambitions and work to some purpose. Must organize the linguistic material and collect documents, find better ways of studying the life of women [domestic implements], and system of "social representations." Strong spiritual impulse.

12.19 [1917]. Got up at 7. Yesterday, under the mosquito net, dirty thoughts: Mrs. [H.P.]; Mrs. C., and even Mrs. W...I even thought of seducing M. Shook all this off...Today got up at 7—sluggish; I lay under the mosquito net and wanted to read a book instead of working. I got up and made the rounds of the village. Studied barter trade. I resolved absolutely to avoid all lecherous thoughts, and in my work to finish off the census, if possible, today. At about 9 I went to Kaytabu where I took the census with a bearded old man. Monotonous, stupid work, but indispensable.

Απεύθυνση

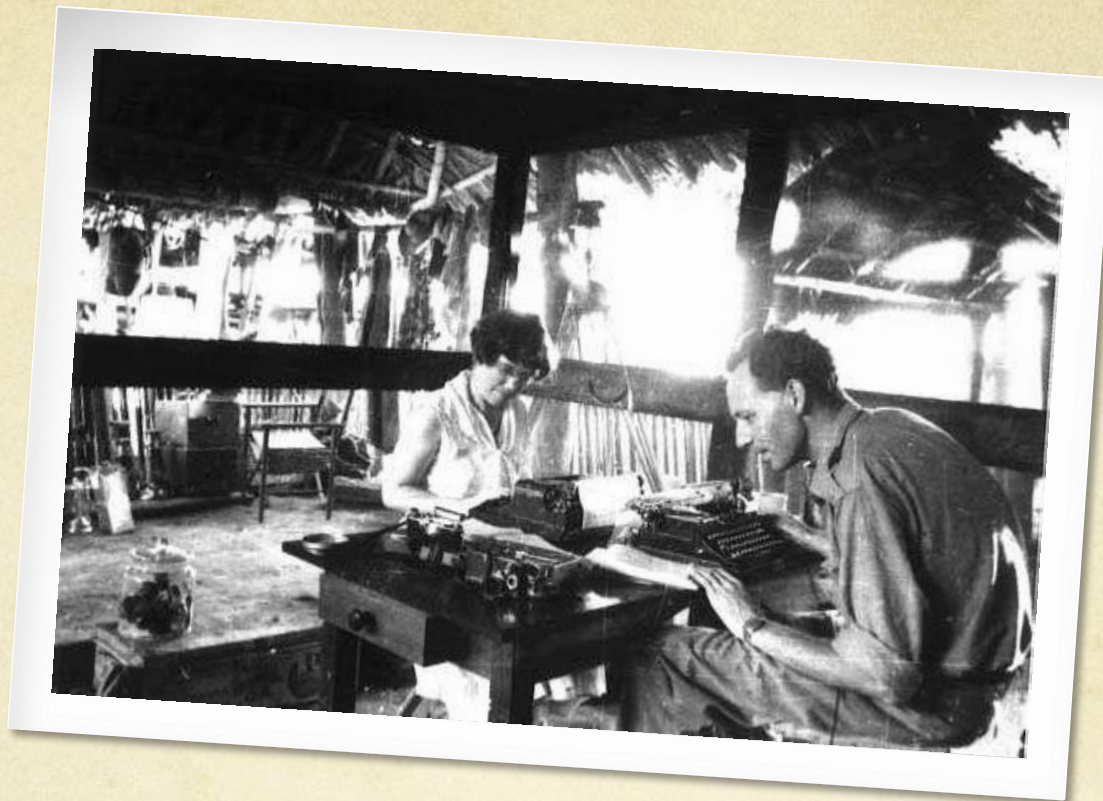
δημόσιο αρχείο;

ή

μυστικό κείμενο, προσωπικό ημερολόγιο;

«Double entry notes» – παρατήρηση / σχολιασμός

Observations	Reflections
<p>My observations began at the back of the room—I could see computer screens and (mostly) the backs of student heads. Had a clear view of the instructor, the whiteboards, and the projection screen.</p>	<p>My senses were open to anything that intrigued them... but I was particularly listening for what the classroom sounded like, what students sounded like, how much they talked, about what. Also, listening to how the instructor phrases things, how she communicated with students (there was as much to read as there was to listen to—-instructor consistently made sure that any directions were given in multiple mediums). Also, specifically changed my location a few times throughout observation—-wanted to get a feel for the classroom space while occupying different spaces (but wanted my note-taking to be discreet—-not interrupt students or make them feel “observed”)</p>
<p>Opened Class: “How are people doing” Response: lots of head nods.</p>	<p>What really interested me in this observation was how much students relied on one another to make sure they were “doing the right thing” in class—in terms of activities (there were two), students regularly consulted one another to make sure they were on the same page (even though the instructor gave verbal directions and provided written prompts and was available for any clarification). HOWEVER, when the second activity asked them to select (by marking) areas of their writing that they liked and didn’t like and to consult with a peer to talk things over... students were really reluctant to do this. I was expecting that the classroom would buzz with commentary... it did not. Instead, most students spent a lot of time with their own writing. It was as if evaluating their own piece and putting positive and negative values to “parts” of the paper was entirely unfamiliar. In planning this activity, we were thinking that, like ourselves, students would know (already) where that chills down the spine sentence was and where that place where nothing seemed to work out right was. This was an incorrect assumption. Also strange, since students consulted each other throughout class about what they should be doing, it seemed natural that they might also trust this consultation about their writing—not the case. Many student spent the entire work time (15 minutes) re-reading, thinking about, and annotating their own writing. While some students chatted and passed papers, it seemed that the majority worked in isolation with their own writing. I think this might be a good thing? I also think that this means that next time, students need double the time. (1) to read through and interact with their own writing, and (2) then to turn to a peer to have him/her work with his/her writing. To me, this observation was the most interesting of the entire day. It suggests that students are comfortable asking each other what to do but not do comfortable asking each other what to do when it comes to the writing</p>
<p>By 10:32—class was in full swing. Computer screens varied, but the majority were filled with the course blog main page or with some type of writing (whether that be in personal blogs or on a Word doc)</p>	
<p>Printer was at work throughout class time</p>	
<p>Instructor gave a verbal explanation and wrote the directions on the blog.</p>	
<p>Some students wandered in late—sat down, booted up comp, checked email, printed essay that was due, grabbed essay from printer, went to blog to write—was bit behind other students</p>	
<p>Start of class—informal/free write 5 mins.; comparisons of readings. ----There was a slight hesitation, then clack, clack, clacking of keyboards and complete silence. Some students pulled up blogs, others MS Word</p>	
<p>Informal blogging—verbal explanation and written explanation on projector</p>	
<p>At the four minute mark: some students had a sentence or two, others had full paragraphs. Instructor gave verbal reminder “one more minute” and I could hear a sense of urgency in the tapping of keyboards.</p>	
<p>Students were given opp to speak/share: one student volunteered information</p>	
<p>Instructor: Brief scan of the rest of class agenda (1/2 visual creation; ¼ group work with assignment that was due)</p>	
<p>Instructor modeled visual activity—explained that activity is “jumping off point”—“triggers”—“digging for meaningful moments” ---explained her approach to the activity and explained/interpreted her collage</p>	

Margaret Mead – Gregory Bateson,

1938, Παπούα Νέα Γουινέα

Συνεργατική – πολυμεσική – πειθαρχία/ παραγωγή
«δεδομένων»

Gregory Bateson (φωτογράφος), I Karbo, 14 ½ months, splashing water on I Sami, 7 months, who is in a wash tub, 30.4. 1937.

Πηγή: Manuscript Division, Library of Congress

April 30.

Bathing I Sami (Sama)

April 30, 1937

I Sami Men Sami
I Karbo I Sambeh
I Kessa N. Singin
I Sama N. Sama
I Repen

Position in round bath, as contributory
to squatting.
Maintaining squatting position.
Crawling, and climbing.
Suckling, Felling, Sulking,
one baby bathing mother. Eating.
Crawling in a limited area.

CINE 1 and 3/4 rolls
LEICA 4 rolls

MK text for periods of photography.

9.38 Arrived to find Men Sama and "Mepek" there. Baby asleep and was roused to bathe him. Did not cry when roused and rarely blinked. I held the baby until she had the bath ready because of her hair trigger tendency to start before the camera is set up. After she had filled the bath with cold water gave her the baby. she first washed face and head. Sambeh, "Kedek - kedek, tiang kendequina."

CINE
From E
CINE MOVED
N

Men Sama "mam poles".

Men Sama: "negek" sets him down.

CINE MANOUEVED
9.40 BUT BACK TO
N. POSITION.

9.40 Baby sits in tub and mother splashes water over it.

LEICA

CINE Baby tries to get out, put down. Stands up.

(I move Sambeh N so that baby will face camera.)
Sambeh laughs and calls to it, making faces.

Baby stands and laughs at Sambeh's stimulus.

LEICA

CINE Baby tries to get out.

9.46

(I ask if she dares to leave it alone. Me Mepek says "ampoen tawang udjodjok" labooh, but Men Sama does move off and leave him alone.)

Baby sits in bath and hammers the side of the bath with its bracelets.

GB "It's beginning to shiver."
M: "Specialization of usual hammering movement because of the bracelets"
BUT NOTE. I Sami has only had bracelets since April 26.)

LEICAS

I Karbo comes out walking alone.

(Carried by Remin before. Remin and Rendoet. have a hitting spot.

Karbo squats.

Karbo walks over to Sami.

Karbo dips hand in water and bathes Sami.

Rattles his bracelets.

(Sambeh who has been sent home for a mat brings it and spreads it behind the tub, to west.)

9.47

LEICAS

Baby tries to get out.

Karbo bathes Sami again.
Karbo gets a little water in his eyes.
rubs them and blinks.

Margaret Mead. "Bathing I Sami (Sama)," σημειώσεις πεδίου, 30.4. 1937. Bajoeng Gedé, Bali.

Πηγή: Manuscript Division, Library of Congress

**Από συμμετοχική παρατήρηση
σε παρατηρητική συμμετοχή**

«Imponderabilia of actual life»

Συμμετοχική παρατήρηση /

συστηματική παρατήρηση

καθημερινή πειθαρχία

μακρόχρονη ενασχόληση

οικειότητα – «από μέσα» γνώση

Αλλά ο όρος δηλώνει μια αντιφατική – «ύπνοπτη»
– και ψυχολογικά δύσκολη στάση

- Ο στόχος του ανθρωπολόγου = «grasp the **native's point of view**, his relation to life, to realise *his* vision of *his* world” (Malinowski, 1922)
- The culture of a people is an ensemble of texts, themselves ensembles, which the anthropologist strains **to read over the shoulders of those to whom they properly belong**" (Geertz 1973).

Παρατηρητική συμμετοχή

- Παρατήρηση της συμμετοχής μας, αναστοχασμός ως μέρος της έρευνας, όχι μυστική ιδιωτική περισυλλογή
- εθνογραφία ως διάλογος
 - Ο στόχος ΔΕΝ είναι να μπαίνουμε στη «θέση του άλλου»
 - “situated knowledge” (Haraway 1988)
 - Αναστοχαστικότητα δεν είναι ναρκισσισμός, αλλά προϋπόθεση του διαλόγου
- «Πλοήγηση» της σύγχρονης συνθήκης, της παρούσας κατάστασης (όπως και οι συνομιλητές)

«Είδη» σημειώσεων πεδίου

- headnotes
- scratch notes
- «typing up» = περιγραφικές σημειώσεις πεδίου από scratch notes
- γράμματα σε φίλους, συναδέλφους, καθηγητές
- προσωπικό ημερολόγιο

- ότι γράφουμε στο / ως «πεδίο» :
 - σημειώσεις από διαβάσματα, «υπομνηματισμός» άλλων κειμένων, απομαγνητοφωνήσεις, «σκληρά δεδομένα» [απογραφές, γενεαλογίες, χάρτες]
- Πολυ-κειμενικότητα της εθνο-γραφίας
- Transmedia ethnography?

- Προβληματική διάκριση **αντικειμενικού-υποκειμενικού, περιγραφή - ανάλυση**
 - επιλογή, φιλτράρισμα, διαμεσολάβηση ακόμα στα πιο «αντικειμενικά» δεδομένα
 - Σημειώσεις πεδίου ως αφηγήσεις
 - Από πολλαπλές «κατηγορίες» σημειώσεων σε πιο υβριδικά κείμενα;

12/5/89

8:35 a bag comes in (new red coat / new white coat). He sits
outside the circle

8:55 EdR moves in address Wiley about sitting outside the circle

9:17 Tracy says me in Tracy she leaves again
EdR "said in black"
summits about labours: "I was out, I have a heavy
key are painting in"

luc) and face
"pardon!" "no"

discussion of job / credits
introduces me "Susan's husband"

she wants to graduate in 15
end of this year 2 years off before
how many credits? you figure it out

I am at post at night
that's why you figure it out
(while this is going on EdR is interrupted a
lot twice)

05 Tracy comes back as the preceding ends EdR talk to people in an
sits outside the circle

06 third girl walks in (even leg to jaw line) sits in circle
by Tracy (EdR)

has somehow physically rearranged hair of Tracy
tells gl to explain JB what she just learned she refuses

Scratch notes (πρόχειρες σημειώσεις)

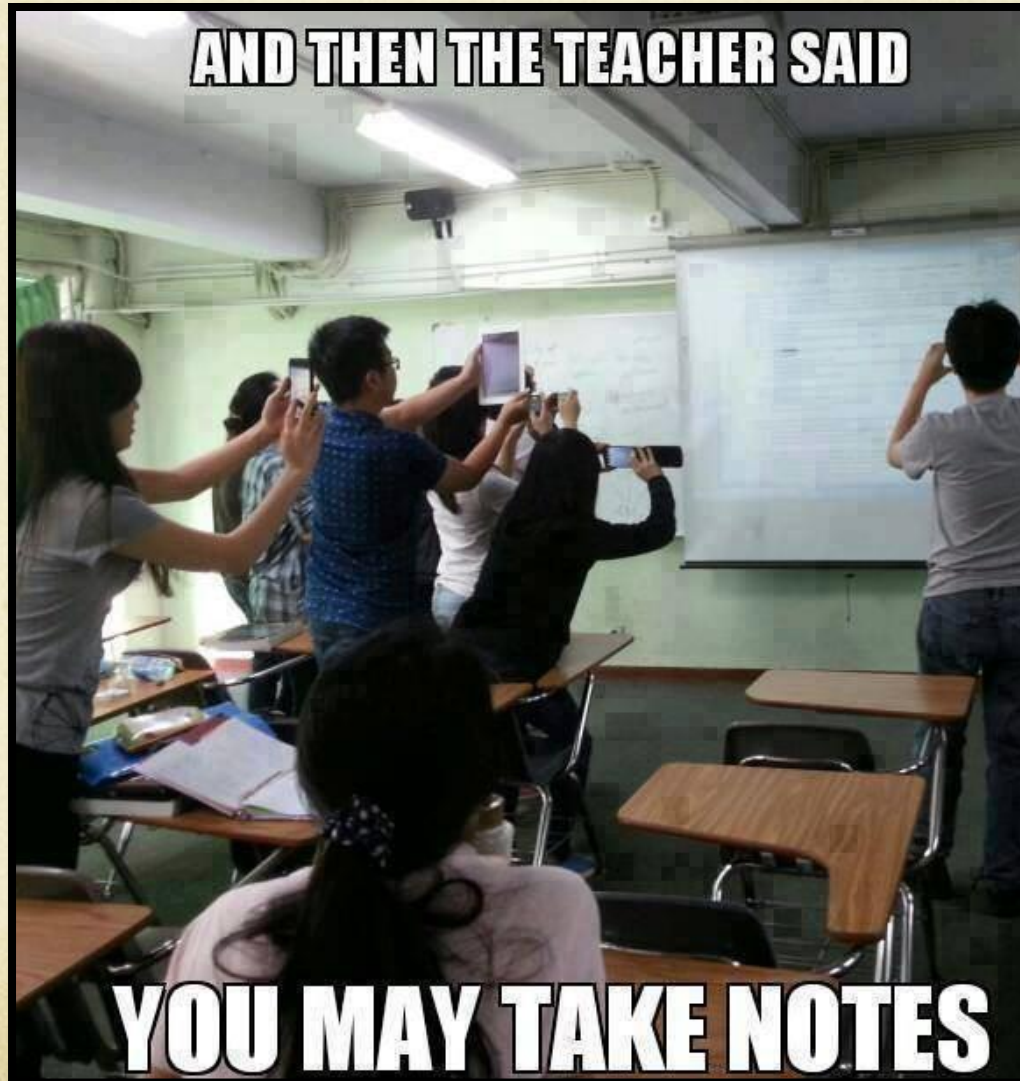
1989, παρατηρήσεις σε ένα σχολείο στη Νέα Υόρκη, Hervé Varenne

Πρόχειρες σημειώσεις

- Μνημονικές λέξεις, λέξεις από διάλογο, συμπυκνωμένες απόψεις – προεργασία για σημειώσεις πεδίου;
 - “Show don’t tell”
 - πολυαισθητηριακή προσέγγιση
- Μέσα-μαζί (ή έξω-μετά) από τη στιγμή/ σκηνή
- Τεχνολογίες σημείωσης = «διακοπή»/ «παρεμβολή» / «outing»
- “turning away” : η στιγμή που η «συμμετοχή» γίνεται «παρατήρηση»;

Νέες τεχνολογίες σημείωσης

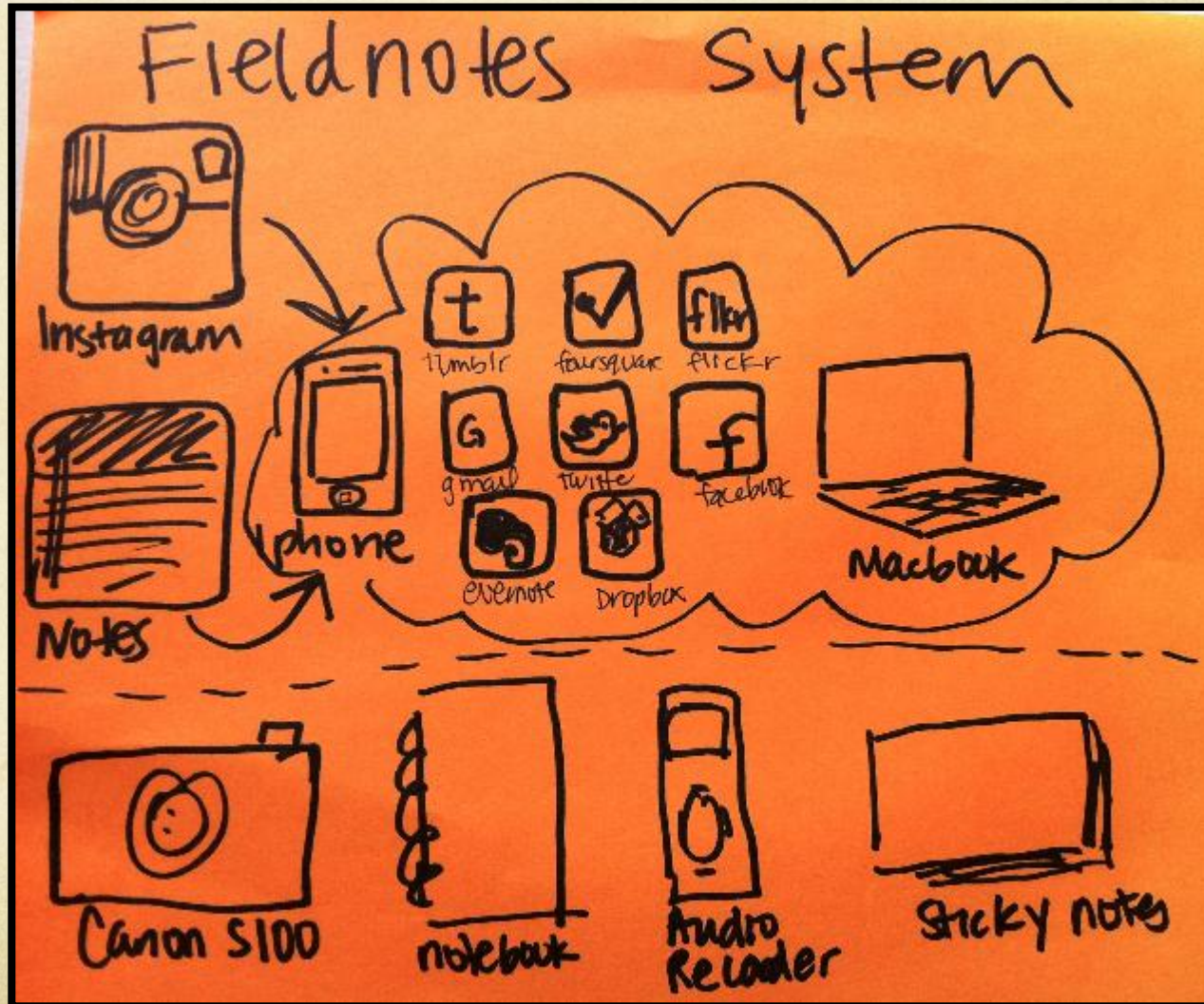
φωτογραφικές και ηχητικές «πρόχειρες» σημειώσεις

Χρήσεις των σημειώσεων πεδίου

- “writing up”
- Μη-χρήση... Το «βάρος» των σημειώσεων
- Ξαναδιάβασμα = εντόπιση θεμάτων/ ερωτημάτων – επαναλήψεων (μοτίβο)
- Τεχνικές κωδικοποίησης (coding)
- Ανοικοδόμηση «συμβάντων»
- Αποσπάσματα – αυθεντία = being there
- Νέες τεχνικές με διαδικτυακές τεχνολογίες
 - αναζήτηση με λέξεις-κλειδιά
 - Tagging

Σημειώσεις πεδίου στην εποχή των ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ

Ανθρωπολόγοι ως «equipment junkies»

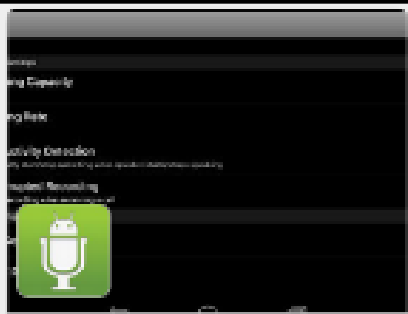
«Apps» για σημειώσεις πεδίου – κινητά μέσα και εθνογραφία

GeoHunter FREE
★★★★★ 330

"writing field notes to text file."

[More like this](#) [Compare This](#)

Dictadroid Voice Recorder \$2.99
★★★★★ 1125

"Bought this as backup for my digital recorder and for field notes."

[More like this](#) [Compare This](#)

«Evernote»

COLLECT

Easily gather everything that matters. Clip web articles, capture handwritten notes, and snap photos to keep the physical and digital details of your projects with you at all times.

FIND

Your words, images, and documents are always close at hand. Evernote's powerful search and discovery features make everything you've collected easy to find.

Επαναπροσδιορισμός σχέσης δημόσιου-ιδιωτικού

*Δημόσιο (Αρχείο) vs. Προσωπικό (Ημερολόγιο)
ξεπερασμένο δίλημμα;*

Από scratch notes στο «live fieldnotes»;

- Live fieldnotes σαν liveblogging μέσω κινητών μέσων και κοινωνικών δικτύων (Wang 2012)
- Ενημερώσεις γραπτές/ φωτογραφίες- Facebook, Instagram, tumblr, flickr, κτλ. – «ροή», «κανάλι»
- Geotagging – χαρτογράφηση των κινήσεων
- Συγχρονική κειμενική και οπτική «κάλυψη» της έρευνας (σαν «ανταπόκριση»)
- Ενσωμάτωση παλιών λειτουργιών των γραμμάτων;
- Υποδεικνύουν τη συμμετοχή του εθνογράφου στην κοινωνική περίσταση
- Αποτελούν καταγραφή- (πρώτη) ερμηνεία της περιστασης

All live fieldnotes are **timestamped, publicly accessible** on the internet, and include **location data**» (Wang 2012)

- Σημειώσεις πεδίο ως ημερολόγιο , ως 'logbook', χρονολόγιο (timeline)
- Σημασία του «τόπου» / σκηνή της εγγραφής (on-site) = «being there»
- Κάνει την ίδια την εθνογραφία πιο ορατή ως πολιτισμική πρακτική

Διαμοιρασμός

- “Feedback” από διάφορους (παλιοί φίλοι, συνάδελφοι, οικογένεια, νέοι φίλοι/ γνωστοί στο «πεδίο», άγνωστοι άλλοι...»
- «Context collapse»
- Social tagging

ΠΛΗΝ

- “Context collapse”
- Ζητήματα δεοντολογίας
- Θεαματοποίηση της έρευνας / της ερευνήτριας «σε δράση», αυθεντία
- Χρόνοι της εθνογραφίας
 - «ανταπόκριση» της στιγμής διαφέρει από την πιο «σιγανή» εθνογραφική ανάλυση, τη θεωρητικοποίηση

ΣΥΝ

- «**open ethnography**»– ανταλλαγή απόψεων – συμμετοχή των συνομιλητών—συνεργασία με άλλους ανθρωπολόγους
- Κριτική της μυστικότητας της ακαδημαϊκής παραγωγής, του ακαδημαϊκού συναγωνισμού

- “context collapse” – «λύση» για τα προβλήματα της απεύθυνσης
- διάβρωση των ορίων - «**εδώ**» και «**εκεί**» μέσα από την ευρεία συμμετοχή διάφορων κοινών
- διάβρωση των ορίων - «**εμείς**» και «**Άλλοι**» - σχόλια, διάλογος στα δίκτυα, αυτό & ετερο-αναπαραστάσεις των συνομιλητών) –
 - writing “with” vs. writing “about” ;

- Οι «χρόνοι» της εθνογραφίας
- π.χ. 10 χρόνια για μια μονογραφία
- το corpus των live fieldnotes είναι κι αυτό ένα (εν δυνάμει) αξιόλογο προϊόν της εθνογραφίας
- *Και επίκαιρο* -- συμμετοχή στην επικαιρότητα μέσω της εθνογραφικής παρέμβασης;

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημείωμα Αδειοδότησης

ΟΤο παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση, Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

ΟΟ δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.